

Συνέντευξη με Δάσκαλο και Μαθητή για τον Κοινωνικό Αντιφασισμό

Ένα ωραίο απόγευμα, λίγο προτού ξεκινήσει το πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο ενάντια στη διάλυση της δημόσιας παιδείας, βρεθήκαμε στα γραφεία της ΔΟΕ με τον Στέλιο Φωκιανό, δάσκαλο σε σχολείο του Κερατσινίου, και τον Φραγκίσκο, μαθητή λυκείου, για να κουβεντιάσουμε για το τι εστί κοινωνικός αντιφασισμός και πώς εκφράζεται στην πράξη.

Το ναζιστικό φαινόμενο βρίσκεται αναμφίβολα σε άνοδο, αποκτώντας ρίζες και στη νεολαία. Ποια είναι η παρούσα κατάσταση στα σχολεία σε σχέση με τις ναζιστικές ιδέες; Πόσο οργανωμένα παρεμβαίνουν οι ναζί σε αυτές τις ηλικίες;

Δάσκαλος: Από την κατοχή και τον εμφύλιο μέχρι σήμερα υπάρχει ένα κομμάτι της κοινωνίας, γύρω στο 6-7%, με ακροδεξιά και φασίζουσα νοοτροπία. Άλλωστε, ο δωσιλογισμός της κατοχής όχι μόνο δεν τιμωρήθηκε αλλά κυβέρνησε από το '50 και έπειτα. Το κομμάτι λοιπόν αυτό παραμένει αταλάντευτο και σήμερα, και ή θα κάτσει στη γωνιά του ή θα είναι αντίπαλοί μας. Νομίζω ότι δεν μπορούμε να διεκδικήσουμε ένα κομμάτι από εκεί πέρα, επειδή δήθεν έχουν παρασυρθεί, αφού ξέρουν πολύ καλά τι κάνουν.

Μαθητής: Σε κάποια σχολεία οι ναζί είναι πιο οργανωμένοι αλλά στα περισσότερα σχολεία είναι διάσπαρτοι και κρύβονται. Υπάρχει λοιπόν ένα διάχυτο πράγμα και όχι ένα οργανωμένο ναζιστικό μέτωπο, για τον λόγο ότι η Χρυσή Αυγή δεν θέλει για την ώρα να εμφανιστεί οργανωμένα. Αυτό όμως που με φοβίζει είναι πως στα σχολεία η Χρυσή Αυγή παρεμβαίνει κυρίως με ανθρώπους της στους συλλόγους γονέων. Έτσι προσπαθεί να διεισδύσει στα σχολεία. Για παράδειγμα, πέρυσι τον Νοέμβριο υπήρχαν αιτήματα από συλλόγους γονέων να μην γίνει γιορτή για το Πολυτεχνείο. Επιπλέον, κίνδυνο αποτελούν φασίστες

καθηγητές, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν τα παιδιά και φυσικά τέτοιοι υπάρχουν και είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν. Ειδικά, αν τέτοιοι φασίστες καθηγητές έχουν τον κατάλληλο τρόπο να περνούν πράγματα στα παιδιά, αν έχουν δηλαδή μεταδοτικότητα, μπορεί να γίνουν πολύ επικίνδυνοι. Είναι λοιπόν άλλο να διαχέει τον φασισμό ένας καθηγητής ή ένας σύλλογος γονέων και άλλο να υπάρχει ένας χρυσαυγίτης μαθητής, που αντιμετωπίζεται πολύ πιο εύκολα. Τα παιδιά από μόνα τους δεν έχουν καμία εξουσία στο τι γίνεται στο σχολείο και έτσι δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν έναν καθηγητή ή ένα μέρος του συλλόγου γονέων.

Ο κοινωνικός αντιφασισμός περνά και μέσα από τα σχολεία. Ποιες προσπάθειες έχουν γίνει από δασκάλους και καθηγητές για την καταπολέμηση των ναζιστικών ιδεών στα σχολικά περιβάλλοντα και ποιες είναι οι προοπτικές τους;

Δάσκαλος: Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα δημοτικά και στα γυμνάσια/λύκεια. Θα μιλήσω λοιπόν για το πώς μέσα από το σωματείο δασκάλων «Νίκος Πλουμπίδης» των σχολείων Κερατσινίου – Περάματος αντιμετωπίσαμε όχι μόνο τον φασισμό αλλά και τη γενικότερη επίθεση στην κοινωνία, ένα κομμάτι της οποίας είναι και ο φασισμός.

Το 2010 αποφασίσαμε ο σύλλογος γονέων και ο σύλλογος διδασκόντων από κοινού να φτιάξουμε ένα κοινωνικό παντοπωλείο, βλέποντας τη φτώχεια που έρχεται. Αυτή η πρωτοβουλία δεν ήρθε σαν κεραυνός εν αιθρία, αλλά στηρίχθηκε σε μία εξαιρετική συνεργασία με τους γονείς, που είχε αρχίσει με την απεργία του 2006 αλλά και με την καμπάνια «Ένα Σχολείο για τη Γάζα». Αλλά και το 2007 έγινε μία χωρίς προηγούμενο δεκαήμερη κατάληψη του δημοτικού με έγγραφη συναίνεση και των γονέων, προκειμένου να καλυφθούν τρία κενά δασκάλων. Το σχολείο δεν λειτουργούσε αλλά γινόταν αντιθεσμικό πρόγραμμα με συνελεύσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις και πολιτικές κουβέντες, όπως μαθήματα στις μεγαλύτερες τάξεις για την ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος. Μετά από δέκα ημέρες καταφέραμε και κερδίσαμε να

έρθουν τρεις δάσκαλοι στο σχολείο. Όλα αυτά είναι πολύ σχετικά με το θέμα μας.

Το 2010 λοιπόν, αποφασίζουμε να κάνουμε κοινωνικό παντοπωλείο. Και το κάνουμε με γονείς, απλούς μη πολιτικοποιημένους ανθρώπους, οι οποίοι όμως λένε αυτό που λέει και η ΒΙΟΜΕ, δηλαδή το «αν δεν θέλετε εσείς, τότε μπορούμε εμείς». Και εννοούν ότι, αν οι άνθρωποι πεινάνε, θα το φροντίσουμε εμείς, αν το σχολείο υποφέρει οικονομικά, θα το φροντίσουμε εμείς, χωρίς χορηγούς και ενάντια στην ανάθεση, με αυτοδιαχείριση και με σχέσεις εμπιστοσύνης και αγάπης. Ορίσαμε το κοινωνικό και αλληλέγγυο λέγοντας ότι μπορεί ο καθένας να προσφέρει, όπως λόγου χάρη ένας επιχειρηματίας, αλλά ανωνύμως. Μας ενισχύουν και σωματεία εργαζομένων με τρόφιμα αλλά και δωρεάν υπηρεσίες.

Έτσι, μαζεύουμε τρόφιμα, από τα οποία σιτίζονται 65 οικογένειες της γειτονιάς. Εδώ και έναν χρόνο έχουμε μπει και σε μία εναλλακτική παραγωγική διαδικασία. Παρασκευάζουμε ένα σαπουνάκι με τη σφραγίδα «αλληλεγγύη», με καθαρό λαδάκι και αιθέρια έλαια, το οποίο διανέμουμε εξαιρετικά φθηνά σε 100 διαφορετικούς εργασιακούς χώρους στην Αττική και από το οποίο βγαίνουν τα έξοδα σίτισης για τις 65 αυτές οικογένειες. Ταυτόχρονα, παράγουμε και διακινούμε και απορρυπαντικό, για την παρασκευή του οποίου κάνουμε και σεμινάρια στον κόσμο, για να το παρασκευάζει μόνος του. Στη διαδικασία παραγωγής συμμετέχουν και τα παιδιά του σχολείου.

Με όλα αυτά καταφέρνεις να αντιμετωπίζεις το πρόβλημά σου συλλογικά και να δείξεις ότι και στην οικονομία υπάρχουν εναλλακτικές αλλά και ότι το πιο καλό είναι το πιο φθηνό. Φέρνεις έμπρακτα την αλληλεγγύη σε έναν κρατικό θεσμό ως αντιθεσμό, το βάζεις σε όλα τα επίπεδα της δραστηριότητας ενός σχολείου, δηλαδή και μέσα και έξω από την αίθουσα διδασκαλίας, και, τέλος, δημιουργείς σχέσεις που είναι κόντρα στον φασισμό. Αυτό το παντοπωλείο είναι μέσα στο σχολείο. Σε αυτό δουλεύουν μαζί τόσο τα παιδιά των οικογενειών που προσφέρουν, όσο και τα παιδιά των οικογενειών που παίρνουν βοήθεια, και έτσι σπάμε την ενοχή και τη ντροπή και το ταμπού αυτού που έχει και αυτού

που δεν έχει. Άρα κατακτάς την ισοτιμία.

Έτσι, φτιάχνεις ένα σχολείο, το οποίο παράλληλα με την αλληλεγγύη αναπτύσσει μία δημοκρατία, όπου ανθίζουν οι ψυχές των ανθρώπων και των παιδιών, και παράγει έναν πολιτισμό. Πέρυσι τον Ιούνιο με τα παιδιά της έκτης δημοτικού ανεβάσαμε την θεατρική παράσταση «Το μεγάλο μας τσίρκο». **Τον φασισμό, λοιπόν, δεν τον χτυπάς μόνο με συλλαλητήρια, αλλά σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής και στην καθημερινότητα.** Καταρρίπτουμε με αυτήν τη λογική το στερεότυπο της αριστεράς ότι όλα αυτά δεν λύνουν το πρόβλημα, ότι είναι χριστιανικά και φιλανθρωπικά. Υπάρχουν άλλα εφτά κοινωνικά παντοπωλεία μόνο στο Κερατσίνι, αλλά και σε όλη την Ελλάδα δεν υπάρχει σχολείο που να μην έχει μία δομή αλληλεγγύης, μικρή ή μεγάλη.

Υπάρχει μία (δυσ)αναλογία ανάμεσα στην ύπαρξη δομών αλληλεγγύης και στην παρουσία του ναζισμού; Δηλαδή, πιστεύετε ότι όπου υπάρχουν ισχυρές δομές αλληλεγγύης, μειώνεται η παρουσία και η απεύθυνση των ναζί;

Δάσκαλος: Φυσικά, είμαι πεπεισμένος γι' αυτό. Το έχω δει στην πράξη. Το Πέραμα έχει τους Γιατρούς του Κόσμου, που είναι μια δομή αλληλεγγύης. Όπου υπάρχουν τέτοιες δομές και αναπτύσσεται ένας άλλος πολιτισμός, η Χρυσή Αυγή είναι απέξω. Η Χρυσή Αυγή Περάματος πήγε στο σχολείο, που είναι δίπλα στα τοπικά γραφεία τους, και πρότεινε να ενισχύσει το κοινωνικό παντοπωλείο του σχολείου αλλά εισέπραξε άρνηση. Αυτό που κάνουμε εμείς αποπνέει αγάπη και συλλογικότητα, ενώ η Χρυσή Αυγή αποπνέει νταβατζιλίκι. Επιπλέον, όταν βοηθάμε ο ένας τον άλλο, αυτό σημαίνει πως κάνουμε και αγώνες μαζί. Και τέτοιοι αγώνες έχουν γίνει. Όταν χρειάστηκε οι γονείς εργαζόμενοι στον δήμο να διεκδικήσουν τα δεδουλευμένα τους, τότε μαζευτήκαμε εκατό. Το ίδιο συνέβη και με τη 10ήμερη κατάληψη του σχολείου αλλά και με τους αγώνες της γειτονιάς για την απομάκρυνση των κεραιών κινητής τηλεφωνίας από την περιοχή.

Τι νομίζετε ότι πραγματικά ελκύει κάποιον και ειδικά έναν έφηβο στις ναζιστικές ιδέες;

Δάσκαλος: Η Χρυσή Αυγή βρίσκει απάγκιο σε ανθρώπους με χαμηλή αυτοεκτίμηση, που κανιβαλίζουν και είναι επιρρεπείς στον κοινωνικό αυτοματισμό. Το βλέπουμε και στα σχολεία, όπου έχουν εμφανιστεί γονείς κρυπτο-χρυσουγίτες και με πολύ έμμεσο τρόπο προσπαθούν να αποτρέψουν να πάμε σε θεατρικές παραστάσεις με θέμα τον ρατσισμό ή απαξιώνουν όσους σιτίζονται από το κοινωνικό παντοπωλείο. Ωστόσο, οι άνθρωποι αλλάζουν. Δύο ώρες μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα, άνθρωποι στη γειτονιά, που τους ξέρουμε, ήρθαν και μας βρήκαν και μας είπαν ότι ένιωσαν πάρα πολύ άσχημα, γιατί ψήφισαν Χρυσή Αυγή και δεν μπορούν να συγχωρήσουν τον εαυτό τους.

Μαθητής: Τα παιδιά στην εφηβεία είναι επιρρεπή στη μόδα και τώρα έγινε μόδα να είσαι χρυσουγίτης. Η “μόδα” αυτή δεν βρήκε τυχαία απήχηση αλλά για κάποιους λειτούργησε ως “κάλυψη”, για να το παίξουν κάποιοι στο σχολικό περιβάλλον και να εμφανιστούν ότι “έχουν γνωριμίες” και ότι μπορεί να τις ενεργοποιούν για να λύνουν τις διαφορές τους. Επιπλέον, πολλά παιδιά η Χρυσή Αυγή τα τράβηξε γιατί οι γονείς τους είχαν μία κακή οικονομική κατάσταση, υπήρχε ένα κακό κλίμα στο σπίτι και όλο αυτό το κενό και το αρνητικό συναίσθημα βρήκε διέξοδο στην ένταξη σε μία ομάδα. Επίσης, πολλά παιδιά είχαν πολύ μίσος μέσα τους και έπρεπε κάπου να το διοχετεύσουν. Αλλά και το bullying για εμένα είναι μία πηγή ρατσισμού. Κάθε παιδί που λυντσάρει ή λυντσάρεται ή ακόμη και παραμένει παρατηρητής σε φαινόμενα bullying, επηρεάζεται και γίνεται επιρρεπές στον φασισμό. Βεβαίως το bullying υπάρχει πολλά χρόνια αλλά τώρα αυξήθηκε και πλασιώθηκε από τον ναζισμό.

Ο ναζισμός είναι αντικοινωνικό φαινόμενο, ακριβώς γιατί δεν ανέχεται ούτε καν το δικαίωμα ύπαρξης στη διαφορετικότητα. Ποιες οι επιπτώσεις από την απήχηση τέτοιων ιδεών στις σχολικές κοινότητες;

Μαθητής: Έχει αυξηθεί πολύ το φαινόμενο της στοχοποίησης μεταναστών μαθητών. Παράλληλα, υπάρχει ένας ρατσισμός μεταξύ κοινωνικών τάξεων ανάμεσα στους μαθητές. Δηλαδή ένας αμοιβαίος ρατσισμός ανάμεσα σε παιδιά εύπορων και φτωχών οικογενειών.

Και αυτήν τη στιγμή την ισορροπία κρατούν τα παιδιά που προέρχονται από μεσαία στρώματα. Πολλά δε παιδιά, που είναι φασίστες, χωρίς να είναι απαραίτητα από φτωχές οικογένειες, υποδαυλίζουν αυτήν τη σύγκρουση. Έτσι, η μεσαία τάξη γίνεται ο ρυθμιστικός παράγοντας ανάμεσα στον πλούτο και στη φτώχεια και προσπαθεί να κρατήσει μία ηθική ισορροπία.

Το σχολείο είναι μία μικρογραφία της κοινωνίας μας, μίας βαθιά διαστρωματωμένης και ιεραρχικής κοινωνίας σε κατάσταση σήψης και διάλυσης. Πώς ενισχύει τις ναζιστικές ιδέες στα σχολεία η επικράτηση ολοκληρωτικών λογικών σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο;

Δάσκαλος: Σε αυτές τις συνθήκες, οι δάσκαλοι είναι αντιμέτωποι με δύο επιλογές. Είτε να επανακαθορίσουν τον ρόλο τους ως δάσκαλοι είτε να υποταχθούν εντελώς. Η μεγάλη πλειοψηφία των δασκάλων έχει αποφασίσει να βάλει το λιθαράκι της απέναντι στην κοινωνική σήψη. Μας δίνεται μια μεγάλη ευκαιρία και νομιμοποιούμαστε να ξαναθέσουμε το μάθημα της ιστορίας από την αρχή. Έτσι, για παράδειγμα, το σωματείο μας ο Πλουμπίδης έχει φτιάξει ένα ολοκληρωμένο ιστορικό υλικό για τον φασισμό από βιβλία, κείμενα, φωτογραφίες και βίντεο σε ψηφιακή μορφή, το οποίο μοιράζει στα παιδιά. Επιπλέον, με τα παιδιά πήγαμε στο μνημείο της ιστορικής μάχη της ηλεκτρικής, όπου οι αντάρτες του ΕΛΑΣ έσωσαν το εργοστάσιο από τους Γερμανούς κατά την αποχώρησή των τελευταίων, όπως και παλιοί αντάρτες ήρθαν και μίλησαν στα παιδιά. Αλλά και τον Μάη θα πάμε στο μπλόκο της Κοκκινιάς. Τέτοιες εκδηλώσεις και δράσεις γίνονται σε σχολεία σε όλη την Ελλάδα. Αυτά η πλειοψηφία της κοινωνίας τα επικροτεί και τα επιβραβεύει. Έτσι, μπορούμε να αποτελέσουμε από τα κάτω –και το κάνουμε– το αντίπαλο δέος ενάντια στον άνωθεν επιβαλλόμενο εκφασισμό της κοινωνίας.

Μαθητής: Σίγουρα οι μαθητές επηρεάζονται αρκετά από επιδράσεις που έρχονται απέξω, ωστόσο σε μικρότερο βαθμό από ό,τι άλλοι κοινωνικοί χώροι. Έτσι, μπορεί να τους επηρεάσει για παράδειγμα πολύ ένα κείμενο που θα τους μοιράσεις. Κάθε παιδί θέλει να νιώσει μεγάλος και γι' αυτό θα επηρεαστεί από αυτά που θα του πει ένας μεγάλος. Τα κανάλια αλλά και το ίντερνετ

παίζουν για τα παιδιά έναν τεράστιο ρόλο. Πολλά παιδιά βλέπουν άπειρες ώρες τηλεόραση, βλέποντας ό,τι σαχλαμάρα να 'ναι. Μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα, που πολλά από τα κανάλια ξαφνικά έβγαλαν "αντιφασισμό", πολλοί μαθητές θίχτηκαν. Εκείνα τα παιδιά, που καθοδηγούνταν απόλυτα από τη Χρυσή Αυγή κατ' επιλογή τους, βέβαια δεν άλλαξαν. Άλλαξαν όμως όσοι φλέρταραν με τη Χρυσή Αυγή. Και άκουσα από πολλά παιδιά τη φράση «ε, όχι και έναν 34χρονο Έλληνα». Και αυτό είναι μία τεράστια συζήτηση, δηλαδή το πώς τόσος κόσμος ευαισθητοποιήθηκε με το ότι ο Φύσσας ήταν Έλληνας, και αυτό γιατί φοβήθηκαν ότι ίσως κάποια στιγμή αποτελέσουν και αυτοί στόχο των ναζί.

Εκφράζεται κοινωνικός αντιφασισμός από μαθητές και μαθητικές ομάδες, πώς εκδηλώνεται, πόσο οργανωμένος είναι και πώς μπορεί να διευρυνθεί;

Μαθητής: Το μεγαλύτερο όπλο των αντιφασιστών και στα σχολεία είναι η ενημέρωση. Σε ένα σχολείο, βασικό ρόλο στην ενημέρωση μπορεί να παίξει το μάθημα της ιστορίας. Ηθελήμενα ή μη, στο μάθημα της ιστορίας, όπως γίνεται αυτή τη στιγμή, παραλείπονται ή αποσιωπώνται διάφορα σημεία, όπως η δράση του ΕΛΑΣ στην κατοχή. Φυσικά είναι και στην προσωπικότητα του κάθε καθηγητή πόση μεταδοτικότητα έχει και πόσο μπορεί να περάσει αντιφασιστικά μηνύματα στα παιδιά. Δυστυχώς, ως προς τον αντιφασισμό οι μαθητές μπορούμε να κάνουμε λίγα πράγματα. Γιατί ο συμμαθητής, ενώ μεγαλοποιεί την αυθεντία του καθηγητή, μηδενίζει και δεν ακούει τις απόψεις των συμμαθητών του. Έτσι, πολλά παιδιά προσπαθούν ατομικά να αποτρέψουν τους συμμαθητές τους από την επιρρέπεια στις ιδέες της Χρυσής Αυγής, αλλά λόγω του πράγματος αυτού πολύ δύσκολα βρίσκουν ανταπόκριση.

Υπάρχουν ομάδες αντιφασιστών μαθητών, αλλά έχουν μικρό αντίκτυπο. Το πρόβλημα είναι πως όσοι μαθητές ασχολούνται είναι λίγοι, ενώ υπάρχουν πολλοί μαθητές, που ενώ συμφωνούν με τον αντιφασισμό, λειτουργούν με την ανάθεση. Περαιτέρω, οι περισσότεροι μαθητές έχουν πολύ φορτωμένο πρόγραμμα, ενώ λειτουργούν με τον αυθορμητισμό, και έτσι δυσκολεύονται να έχουν μία συνεπή συμμετοχή σε αντιφασιστικές συλλογικότητες.

Θα ήθελα ένα τελευταίο σχόλιο, για να κλείσουμε την κουβέντα μας.

Δάσκαλος: Με την επίθεση που σήμερα δέχεται η κοινωνία, οι δάσκαλοι, που έχουν μία κοινωνική προσφορά και δράση, πρέπει να έχουν μία ολιστική αντιμετώπιση του θέματος. Πρέπει δηλαδή ως δασκάλους πια να μην μας απασχολεί μόνο η διδασκαλία του παιδιού αλλά και αν το παιδί έχει να φάει, αν έχουν δουλειά οι γονείς του και ποια είναι η κατάσταση στη γειτονιά. Και οι υποχρεώσεις μας δεν πρέπει να σταματάνε στην αίθουσα διδασκαλίας αλλά να διευρύνονται στις δομές αλληλεγγύης και στις κοινωνικές δράσεις. Να βλέπουμε το σχολείο ως ένα κομμάτι της γειτονιάς. Τα πάντα όλα δηλαδή. Γι' αυτό, ξαναθυμίζω το ζήτημα των εναλλακτικών παραγωγικών δομών. Το σαπουνάκι αλληλεγγύης που φτιάχνουμε έχει τον συμβολισμό του και το τελικό του αποτέλεσμα. Ζητούμενο λοιπόν είναι η σχολική κοινότητα να ανοίξει παράθυρα στην κοινωνία, στη γειτονιά. Έτσι απαντάμε και στη ρητορική του συστήματος περί ανοιχτού σχολείου, εννοώντας ανοιχτού στην αγορά. Εμείς λέμε βεβαίως ανοιχτό σχολείο αλλά ανοιχτό στην πραγματική ζωή, σε όλα τα επίπεδά της, στον πολιτισμό, στην οικονομία και στην πολιτική.

Μαθητής: Όλοι μας, όλα τα παιδιά, φοβόμαστε τι θα γίνει μετά. Και αυτός ο φόβος καλλιεργεί τον φασισμό. Η αγωνία για το μέλλον, για την επαγγελματική και οικονομική αποκατάσταση δημιουργεί άγχος και φόβο, που δημιουργεί την ανάγκη για στηρίγματα. Ένα τέτοιο στήριγμα μπορεί να αποτελέσει και η Χρυσή Αυγή, που κάποια παιδιά –κυρίως από τα επαγγελματικά λύκεια– τη βλέπουν και σαν τρόπο επαγγελματικής αποκατάστασης.

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 13